

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของ
เทศบาลตำบลสุรนารี อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
**Farmers' Participation in making agricultural development plan in Suranaree
Municipal District, Mueang District, Nakhon Ratchasima**

กรีญาภรณ์ ชัยศุภลักษณ์ (Kreeyaphorn Chaisuphalak) *

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (Benchamas Yooprasert)**

กรณีย์ ต่างวิวัฒน์ (Paranee Tangwiwat)***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรตำบลสุรนารี (2) ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร และ (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาลตำบลสุรนารี

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่มีฐานข้อมูลในทะเบียนเกษตรกรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อาศัยอยู่และมีพื้นที่การเกษตรในเขตตำบลสุรนารี อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา รวมทั้งสิ้น 426 ราย โดยสุ่มแบบชั้นภูมิ แบ่งเป็น 10 หมู่บ้าน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนจำนวน 206 ราย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด

ผลการวิจัย พบว่า (1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีอายุเฉลี่ย 50.02 ปี จบประถมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวนสมาชิกครัวเรือนเฉลี่ย 4.47 คน มีรายได้จากการเกษตรเฉลี่ย 160,341.83 บาท และส่วนใหญ่มีภาระหนี้สิน มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 36.53 ไร่ โดยมีแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.24 คน สถานภาพของเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานในชุมชนเฉลี่ย 42.40 ปี และมีระยะเวลาในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรเฉลี่ย 22.01 ปี เกษตรกรเกือบทั้งหมดได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร โดยส่วนใหญ่รับรู้ผ่านสมาชิกสภาเทศบาลและเอกสารของเทศบาลตำบลสุรนารี และส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานด้านการเกษตร (2) ภาพรวมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรอยู่ในระดับมากที่สุด (3) ปัญหาในการมีส่วนร่วมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีปัญหาทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้มีข้อเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรให้มากขึ้น

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของเกษตรกร การจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

* นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช kreeyaphorn@hotmail.com

** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช yooobench@hotmail.com

*** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช paranee_tan@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

Abstract

The purposes of this study were (1) to study the fundamental background of farmers in Suranaree Sub-District; (2) to study the farmers' participation level in making agricultural development plan; and (3) to study the farmers' problems and suggestions on the farmers' participation in agricultural development plan in Suranari Sub-District.

The populations in this study were 426 farmers, who were in farmer database of Ministry of Agriculture and Cooperatives, live in the area and have plant area in Suranaree Sub-District, Mueang District, Nakhon Ratchasima. The random sampling was used as dividing into ten villages. The samples were 206 farmers. The data were collected by using interview form. The statistical methodology used to analyze the data by computer programs were frequency, percentage, mean, standard deviation, minimum value, and maximum value.

The findings of this study were as follows: (1) Most of samples were male, their average age was 50.02 years, educated at primary level 4, their average family numbers was 4.47 people, their average agricultural income was 160,341.83 Baht, most of samples have debts, their average plant area was 36.53 Rai, their farm household labor was 2.24 people, most of samples were member of agricultural group, their average length of settling down in the area was 42.40 years, their average length of being farmer was 22.01 years, most of samples knew information about making agricultural development plan from city council members and bulletin from Suranaree Municipal District, most of samples joined the meeting, training, seminar, and observing activities; (2) the overall participation of the farmers in making agricultural development plan was at "most" level; (3) for the problems on farmers in making agricultural development plan, it was found that all farmers has trouble with participation in making agricultural development plan in all aspects—in moderate level, the farmers suggested that officials or co-operators should create understanding among the farmers about making agricultural development plan further.

Keywords: Farmer's Participation, Making Agricultural Development Plan

* นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช kreeyaphorn@hotmail.com

** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช yoobench@hotmail.com

*** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช paranee_tan@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 282 บัญญัติไว้ว่า รัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่น ตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น โดยไม่กระทบต่อมาตรา 1 ที่ระบุไว้ว่า ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกไม่ได้ ส่วนในมาตรา 283 วรรค 2 ระบุว่า การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องทำเท่าที่จำเป็นตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่ต้องเป็นไปเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น หรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม ทั้งนี้จะกระทบถึงสาระสำคัญแห่งหลักการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น หรือนอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัติไว้มิได้ และสุดท้ายในมาตรา 284 ได้ระบุไว้ว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหารการปฏิบัติงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเอง โดยเฉพาะ (อภิชาติ สถิตนิวาฬ 2555: 15) การส่งเสริมให้มีการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น เป็นเหตุให้กระบวนการบริหารงานท้องถิ่นกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ต้องดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 ซึ่งแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น เปรียบเสมือนหัวใจหลักในการพัฒนาท้องถิ่น เพราะแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะกำหนดทิศทางในการพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นไปตามที่ต้องการ เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ (เทพมงคล เจริญนิช 2550: 2) การให้โอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยเริ่มตั้งแต่ การมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาสาเหตุของปัญหา การหาแนวทางแก้ไข การตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ไข การวางแผนในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการร่วมปฏิบัติตามแผนพัฒนาท้องถิ่น ตลอดจนการประเมินผลแผนงานที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว การมีส่วนร่วมดังกล่าว เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ประชาชนได้ลงมือกระทำเอง เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ซึ่งจะทำให้ทราบถึงวิธีการที่จะจัดการปัญหาของตนเองและชุมชนได้อย่างถูกต้อง ตรงประเด็น นอกจากนี้ ยังทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยคิดเป็น ทำเป็น และมีความรู้สึกมีส่วนร่วมในโครงการต่างๆ อย่างแท้จริง อันจะทำให้การพัฒนาท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีทิศทางของการพัฒนาในแนวทางเดียวกันอย่างชัดเจน

ในส่วนของการเกษตร ก็เช่นเดียวกัน การมีส่วนร่วมของเกษตรกรมีส่วนสำคัญยิ่งในการวางแผนพัฒนาด้านการเกษตร เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ วิธีแก้ไขปัญหาและสร้างความเจริญให้กับชุมชน เพราะกิจกรรมหรือกระบวนการทำงานตามโครงการจะเป็นช่องทางการสะท้อนปัญหาที่แท้จริงของเกษตรกรได้ถูกต้อง ตรงประเด็น ดังนั้นการที่จะพัฒนาทางด้านการเกษตรเพื่อให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับปัญหาความต้องการของเกษตรกรนั้น จึงจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการ การเข้ามามีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากเหตุผลและความสำคัญของการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงการมีส่วนร่วมระดับการมีส่วนร่วม ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาลตำบลสุรนารี อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษานี้จะเป็นแนวทางให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำไปเป็นข้อมูลในการส่งเสริมให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการจัดทำ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

แผนพัฒนาด้านต่างๆขององค์กรปกครองท้องถิ่น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรตำบลสุรนารี
- 1.2 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาลตำบลสุรนารี
- 1.3 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาลตำบลสุรนารี

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของประชากรเฉพาะส่วนของเกษตรกรที่มีฐานข้อมูลในทะเบียนเกษตรกรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ ตลอดจนมีพื้นที่การเกษตรในเขตตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 10 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 426 คน กำหนดขนาดตัวอย่าง โดยใช้สูตร การประมาณขนาดตัวอย่างของ Yamane ซึ่งกำหนดเปอร์เซ็นต์ความผิดพลาดที่ยอมรับได้ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 48.36 ของประชากร

เครื่องมือที่ใช้วิจัยเป็นแบบ แบบสัมภาษณ์(interview schedule) ซึ่งมีลักษณะคำถามปลายปิด (closed – ended question) และคำถามปลายเปิด(opened – ended question) โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ตอน คือ 1)ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร 2) ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเกษตรกร 3) การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเกษตรกร และ 4)ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของ เกษตรกร

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยอธิบายลักษณะของข้อมูล โดยใช้สถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 50.02 ปี เกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่งจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ส่วนใหญ่อยู่ในสถานภาพสมรสแล้ว มากกว่าครึ่ง มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.47 คน เป็นเพศชาย เฉลี่ย 2.04 เพศหญิงเฉลี่ย 2.43 คน จำนวนเกษตรกรหนึ่งในสามมีรายได้จากภาคการเกษตร น้อยกว่าหรือเท่ากับ 49,999 บาท เฉลี่ย 160,341.83 บาท และเกษตรกรมากกว่าครึ่ง มีรายได้จากนอกภาคการเกษตร น้อยกว่าหรือเท่ากับ 49,999 บาท เฉลี่ย 41,757.28 บาท และมีภาระหนี้สิน ส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 49 ไร่ เฉลี่ย 36.53 ไร่ โดยส่วนมากถือครองที่ดินเป็นของตนเอง จำนวนแรงงานด้านเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.24 คน สถานภาพของเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร มากกว่าครึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น โดยส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ข.ก.ส. ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานของเกษตรกรในชุมชนแห่งนี้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

เฉลี่ย 42.40 ปี และมีระยะเวลาในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรเฉลี่ย 22.01 ปี สำหรับการรับข้อมูลข่าวสารด้านการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร จำแนกออกเป็น 2 แหล่ง คือ (1) แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารที่เป็นสื่อบุคคล เกษตรกรส่วนมากได้รับข้อมูลข่าวสารจากสมาชิกสหภาพเทศบาล และ (2) แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารที่เป็นสื่อมวลชน เกษตรกรเกินกว่าครึ่งได้รับข้อมูลข่าวสารจากเอกสารของเทศบาลตำบลสุรนารี และส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานด้านการเกษตร

2. การทดสอบระดับความรู้ ในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

พบว่า เกษตรกรเกือบครึ่งมีความรู้ปานกลาง รองลงมาเกินกว่าหนึ่งในสาม มีความรู้มาก และมีส่วนน้อยที่มีความรู้น้อยตามลำดับ โดย เกษตรกร มีความรู้ในด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และการหาสาเหตุของปัญหา สูงสุด รองลงมา คือ ด้านการติดตามประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน ด้านการรวบรวมปัญหาและความต้องการ และด้านการเลือกวิธี แนวทางการแก้ไขปัญหาและการวางแผนดำเนินงานตามลำดับ

3. ระดับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

1) ด้านการรวบรวมปัญหาและความต้องการ เกษตรกรเกือบทั้งหมด มีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อรวบรวมปัญหา ความต้องการของชุมชน รองลงมา มีส่วนร่วมในการปรึกษาปัญหา ความต้องการของชุมชน และจำนวนน้อยที่สุด มีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อรับทราบข้อมูลการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

2) ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และการหาสาเหตุของปัญหา เกษตรกรเกือบทั้งหมด มีส่วนร่วมในการเสนอสภาพปัญหาของชุมชนเกี่ยวกับการเกษตร รองลงมา มีส่วนร่วมในการหาวิธีแก้ไขปัญหาของชุมชน และกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อยที่สุด มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาชุมชน

3) ด้านการเลือกวิธี แนวทางการแก้ไขปัญหา และการวางแผนดำเนินงาน เกษตรกรส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อเห็นชอบโครงการ กิจกรรมของชุมชน รองลงมา มีส่วนร่วมในการเสนอโครงการ กิจกรรมของหมู่บ้าน และกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อยที่สุด มีส่วนร่วมในการจัดลำดับแผนงานในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

4) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน เกษตรกรส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมที่เทศบาลได้จัดขึ้นตามแผนพัฒนารองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการด้านพัฒนาการเกษตร และ การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์แผนงานโครงการตามแผนพัฒนาด้านการเกษตร มีจำนวนเท่ากัน และมีจำนวนน้อยที่สุด มีส่วนร่วมในการการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติงานตามโครงการหรือกิจกรรมที่มาจากแผนพัฒนา

5) ด้านการติดตามประเมินผล เกษตรกรส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการรับทราบข้อมูลข่าวสารการดำเนินโครงการตามแผนพัฒนาด้านการเกษตร รองลงมา มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนา และเกษตรกรจำนวนน้อยที่สุด มีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลของความก้าวหน้าตามโครงการที่เทศบาลได้ดำเนินการแล้ว

6) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรในภาพรวม เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนและด้านการติดตามประเมินผล เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับมาก

4. ปัญหาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

เมื่อพิจารณาในภาพรวม จะพบว่า เกษตรกรมีปัญหาในด้านการรวบรวมปัญหาและความต้องการด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และการหาสาเหตุของปัญหา ด้านการเลือกวิธี แนวทางการแก้ไขปัญหา และการวางแผนดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน และ ด้านการติดตามประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ ความรู้ความเข้าใจ การมีส่วนร่วม ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร ของเทศบาลตำบลสุรนารี สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 50.02 และเกือบครึ่งหนึ่งจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ส่วนใหญ่อยู่ในสถานภาพสมรสแล้ว มากกว่าครึ่ง มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.47 คน ส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 49 ไร่ จำนวนแรงงานด้านเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.24 คน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไพลิน นุชदार (2550 :101-102) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำชลประทานฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโคมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี มากกว่าสองในสามจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรน้อยกว่า 50 ไร่ โดยส่วนมากถือครองที่ดินเป็นของตนเอง และเช่าที่ทำกินเป็นส่วนน้อย จำนวนแรงงานด้านเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 3.51 คน **ข้อมูลด้านสังคมของเกษตรกร** เกษตรกรส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร มากกว่าครึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น โดยส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานของเกษตรกรในชุมชนแห่งนี้เฉลี่ย 42.40 ปี และมีระยะเวลาในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรเฉลี่ย 22.01 ปี สำหรับการรับข้อมูลข่าวสารด้านการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร จำแนกออกเป็น 2 แหล่ง คือ (1) แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารที่เป็นสื่อบุคคล เกษตรกรส่วนมากได้รับข้อมูลข่าวสารจากสมาชิกสภาเทศบาล และ (2) แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารที่เป็นสื่อมวลชน เกษตรกรเกินกว่าครึ่งได้รับข้อมูลข่าวสารจากเอกสารของเทศบาลตำบลสุรนารี และส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานด้านการเกษตร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธิดารัฐ ชารพันธ์ (2550 : 76 -77) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีสถานภาพภายในกลุ่มเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน มากกว่าครึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. สำหรับการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลจากประธานกลุ่มและคณะกรรมการกลุ่ม สมาชิกส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และดูงานเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนและสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพิ่มศักดิ์ สัจจะเวท (2545 : 96) พบว่า ปัจจัยส่วนหนึ่งด้านการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในเขตชลประทานโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยแอ่ง ขึ้นอยู่กับการเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา ดูงาน ในทางปฏิบัติกิจกรรมนี้จะเป็นกิจกรรมแรกที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของการบริหารจัดการชลประทาน โดยเกษตรกรควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานจัดการชลประทาน ซึ่งจะส่งผลให้กิจกรรมด้านอื่นสัมฤทธิ์ผลตามมา

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

2. ความรู้ของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

จากการทดสอบระดับความรู้ ในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร พบว่า เกษตรกรเกือบครึ่งมีความรู้ปานกลาง รองลงมาเกินกว่าหนึ่งในสาม มีความรู้มาก และมีส่วนน้อยที่มีความรู้ต่ำตามลำดับ ดังที่ Second และ Backman (1964:97) อ้างในเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2552 : 300) ได้อธิบายไว้ว่า บุคคลจะเลือกสมาคมหนึ่งสมาคมใดหรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับว่าเขาได้รับประโยชน์อะไร และจะต้องเสียอะไร และในที่สุดเขาจะเลือกเข้าสมาคม ก็ต่อเมื่อผลที่ได้รับมากกว่าผลเสีย และสอดคล้องกับการวิจัยของชูชาติ ผิวสว่าง (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ตำบลน้ำอ้อม อำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนตำบลน้ำอ้อม อำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร อยู่ในระดับสูง โดยปัจจัยด้าน อายุ บทบาท ระยะเวลาการอยู่อาศัยในหมู่บ้าน และความรู้เกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนา และสอดคล้องกับชัชวฤทธิ์ ปณารักษ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล กรณีอำเภอภาชีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งประเภทของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล การดำรงตำแหน่งของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนพัฒนาตำบลมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล

3. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

3.1 ด้านการรวบรวมปัญหาและความต้องการ ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมใน 4 กิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับดังนี้ กิจกรรมประชุมเพื่อรวบรวมปัญหา ความต้องการของชุมชน กิจกรรมปรึกษาปัญหา ความต้องการของชุมชน กิจกรรมสำรวจปัญหา ความต้องการของชุมชน และกิจกรรมประชุมเพื่อรับทราบข้อมูลการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร จากการศึกษาจะสอดคล้องกับการวิจัยของมานพ ขันทะสีลา (2547 : บทคัดย่อ) ซึ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตกิ่งอำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี ผลจากการศึกษาพบว่า กิจกรรมที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด มี 3 กิจกรรม คือการนำปัญหาของหมู่บ้านไปหารือในที่ประชุม การตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นในตำบล และการเข้าร่วมโครงการจัดเวทีประชาคมของตำบล

3.2 ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และการหาสาเหตุของปัญหา ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมใน 4 กิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับดังนี้ กิจกรรมการเสนอสภาพปัญหาของชุมชนเกี่ยวกับการเกษตร กิจกรรมหาวิธีแก้ไขปัญหของชุมชน กิจกรรมจัดลำดับความสำคัญของปัญหาของชุมชน และกิจกรรมการหาสาเหตุปัญหาของชุมชน ส่วนกิจกรรมวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาชุมชน เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับมาก จากการศึกษาจะสอดคล้องกับการวิจัยของนฤกร โสภางค์ (2550 : 56-57) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลปาดันนาครี อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง จากผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมที่ประชาชนเข้าร่วมมากที่สุดในกระบวนการวางแผนพัฒนาเทศบาลตำบลปาดันนาครี อำเภอแม่ทะจังหวัดลำปาง คือ การร่วมเสนอปัญหา รวบรวม วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

3.3 ด้านการเลือกวิธี แนวทางการแก้ไขปัญหา และการวางแผนดำเนินงาน ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมใน 4 กิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับดังนี้ กิจกรรมประชุมเพื่อเห็นชอบโครงการ กิจกรรมของชุมชน กิจกรรมการเสนอโครงการ กิจกรรมของหมู่บ้าน กิจกรรมการประชุมเพื่อเห็นชอบแผนพัฒนาตำบล และกิจกรรมการประชุมเพื่อคัดเลือกตัวแทนประชาคมเข้าเป็นคณะกรรมการจัดทำแผนตำบล สำหรับกิจกรรมการจัดลำดับโครงการ กิจกรรมของชุมชน และกิจกรรมการจัดลำดับแผนงานในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร เกษตรกรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก จากการศึกษาจะสอดคล้องกับการวิจัยของทวีทย์ โพธิ์เสส (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลวังไชย อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาคมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมใน 4 กิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับดังนี้ กิจกรรมส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมที่เทศบาลได้จัดขึ้นตามแผนพัฒนา กิจกรรมประชาสัมพันธ์แผนงาน โครงการตามแผนพัฒนาด้านการเกษตร กิจกรรมการดำเนินงานโครงการด้านการพัฒนาการเกษตร และกิจกรรมการติดตามข้อมูลข่าวสารการดำเนินโครงการ กิจกรรมตามแผน ส่วนกิจกรรมการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงานตามโครงการหรือกิจกรรมที่มาจากแผนพัฒนา นั้น เกษตรกรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก จากการศึกษาจะสอดคล้องกับการวิจัยของดุสิตา แก้วสมบูรณ์ (2545 : 55) ได้ศึกษารูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับบุคคล ปัจจัยด้านระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในพื้นที่ ปัจจัยด้านการเป็นผู้นำท้องถิ่นปัจจัยด้านทัศนคติที่มีต่อการปกครองท้องถิ่นแบบ อบต. กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในโครงการพัฒนาตำบลในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่วมคิด ด้านร่วมตัดสินใจด้านร่วมปฏิบัติการตามโครงการ และด้านร่วมติดตามและประเมินผล และศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มพูนบทบาทการมีส่วนร่วม พบว่า การมีส่วนร่วมด้านความคิดด้วยการพูดคุยปรึกษาหารือกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับการจัดทำโครงการ มีระดับการมีส่วนร่วมสูงที่สุด การมีส่วนร่วมด้านร่วมตัดสินใจด้วยการพิจารณาตัดสินใจกับประชาคมตำบลเพื่อจัดทำสาธารณะประโยชน์ในหมู่บ้าน การมีส่วนร่วมด้านร่วมปฏิบัติการตามโครงการด้วยการร่วมประสานงานขอความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ มีการดำเนินโครงการและชักชวนเพื่อนบ้านให้ร่วมกิจกรรม มีระดับการมีส่วนร่วมสูงที่สุด

3.5 ด้านการติดตามประเมินผล ผลจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในกิจกรรมรับทราบข้อมูลข่าวสารการดำเนินโครงการตามแผนพัฒนาด้านการเกษตร มากที่สุด สำหรับ กิจกรรมการแสดงความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนา กิจกรรมการตรวจสอบเนื้อหาสาระของแผนพัฒนาด้านการเกษตรในการบรรจุสู่แผนพัฒนาตำบล กิจกรรมการรับรู้ปัญหา อุปสรรคของการจัดทำโครงการตามแผน และ กิจกรรมการตรวจสอบผลของความก้าวหน้าตามโครงการที่เทศบาลได้ดำเนินการแล้ว เกษตรกรมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากตามลำดับ จากการศึกษาจะสอดคล้องกับการวิจัยของรุ่งสุรีย์ เลียงประยูร (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของตัวแทนเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ระดับชุมชน พบว่า ตัวแทนเกษตรกรทั้งหมดมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรระดับชุมชนแบบมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดทำแผน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3

The 3rd STOU Graduate Research Conference

4. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาลตำบลสุรนารี ในภาพรวม ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ (1) เกษตรกรมีระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร ในระดับปานกลาง ถึงมาก ย่อมส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมขึ้นมา ดังที่ Reven and Rubin (1983, p. 356) ได้ชี้ให้เห็นว่า ความรู้ความเข้าใจ ที่มีต่อบุคคล กลุ่ม หรือโครงการ มีความสำคัญอย่างมากที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ซึ่ง ความรู้ความเข้าใจที่จะนำไปสู่การเกิดความร่วมมือขึ้นมานี้ต้องเป็น ความรู้ความเข้าใจที่ผู้ให้ความร่วมมือตระหนักว่า มีเหตุผลในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม และการที่จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และนำไปสู่การมีส่วนร่วม นั้น ผู้ที่ขอความร่วมมือจะต้องให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ทำให้เขาเกิดความรู้ ความเข้าใจว่าหากมีการร่วมมือเกิดขึ้นจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวเขาด้วย ตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม ดังที่ Second และ Backman (1964:97) อ้างในบุญจามส อยู่ประเสริฐ (2552 : 300) ได้อธิบายไว้ว่า บุคคลจะเลือกสมาคมหนึ่งสมาคมใดหรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่าเขาได้รับประโยชน์อะไร และจะต้องเสียอะไร และในที่สุดเขาจะเลือกเข้าสมาคม ก็ต่อเมื่อผลที่ได้รับมากกว่าผลเสีย (2) สถานภาพภายในกลุ่มเกษตรกร และภายนอกกลุ่มอื่น ก็ส่งผลให้ระดับการมีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของเกษตรจักร รัตนศรี (2544 : 58 - 60) ยังพบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมทางการเกษตร เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรภายใต้โครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตของชุมชนในตำบลหลักภาใต้ในขั้นตอนการศึกษาศักยภาพและข้อมูลชุมชน และขั้นตอนการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน และสอดคล้องกับกรณีศ เชื้อศิริถาวร (2544 : 83) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น (3) ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน ซึ่งหากระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานยาวนานก็มีผลต่อการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับ ชูชาติ ผิวสว่าง (2548 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวางแผนพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนตำบลน้ำอ้อม อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดยโสธร นั้นอยู่ในระดับสูง โดยปัจจัย ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผนในครั้งนี้นี้คือ อายุ บทบาท ระยะเวลาการอยู่อาศัยในหมู่บ้านและความรู้เกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น (4) การเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนาและดูงาน เกี่ยวกับการเกษตร แสดงให้เห็นว่าถ้าเกษตรกร ได้รับการเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนาและดูงาน มากขึ้น จะมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นพวรรณ เสวตานนท์ (2546 : 94) พบเช่นเดียวกันว่า การได้รับการฝึกอบรม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ลุ่มน้ำคลองอุตะเถาในทุกขั้นตอน และ(5) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อาจกล่าวได้ว่า หากเกษตรกรมีช่องทางในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากขึ้น ก็จะส่งผลให้เกษตรกรมีส่วนร่วมมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นางกาญจน์ บุณนรักษ์ (2533 : 91) ที่พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติของชาวกะเหรี่ยง ได้แก่ ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล และความถี่ในการรับข่าวสารด้านการเกษตรและการดำรงชีพ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ระดับความรู้ของเกษตรกร สถานภาพภายในกลุ่มเกษตรกร และภายนอกกลุ่มอื่น ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน การเข้าร่วมประชุม ฝึกอบรม สัมมนาและดูงาน เกี่ยวกับการเกษตร และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร นั้นส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเกษตรกร

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรของเทศบาลตำบลสุรนารีในแต่ละด้าน และในภาพรวมอยู่ใน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

ระดับปานกลาง โดยเกษตรกรพบปัญหาในด้านต่างๆ ตามลำดับคือ ด้านการรวบรวมปัญหาและความต้องการด้านการวิเคราะห์ข้อมูลการหาสาเหตุของปัญหา ด้านการเลือกวิธี แนวทางการแก้ไขปัญหา การวางแผนดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน และด้านการติดตามประเมินผล และค่าเฉลี่ยของปัญหาที่พบสูงสุดคือ ผู้นำมักคัดเลือกเฉพาะพวกพ้องในการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ อนงค์ พัฒนจักร (2535 : 49-50) ได้จำแนกอุปสรรคและปัญหาของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา คือ อุปสรรคที่เกิดจากชุมชน เนื่องจากการพัฒนาที่ผ่านมาชุมชนยังขาดความพร้อมและมีข้อบกพร่องในหลายประการ เช่น การขาดองค์กรท้องถิ่นที่เหมาะสมจึงขาดผู้ที่อุทิศตนและเวลาแก่ชุมชนอย่างเต็มที่จนขาดทักษะการทำงาน ขาดการติดต่อสื่อสารที่ดี ประชาชนได้รับความรู้ไม่เพียงพอก่อให้เกิดปัญหาการสื่อความหมาย การทำความเข้าใจ การขอความคิดเห็นและความคิดริเริ่มใหม่ๆ อนึ่ง ความแตกต่างกันในชุมชนและผลทางเศรษฐกิจในชุมชนก่อให้เกิดการแตกแยกทางความคิดค่อนข้างมากต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

เพื่อที่จะทำให้การจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรประสบผลสำเร็จ และสามารถตอบสนองความต้องการของเกษตรกรได้อย่างแท้จริง จึงมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยดังนี้

1.1 เทศบาลควรเป็นหลักในการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น

1.2 เทศบาลควรเปลี่ยนบทบาท จากการเป็นผู้เสนอโครงการหรือผู้จัดกิจกรรมเล็กๆ มาเป็นผู้รับฟัง โดยให้ประชาชนเป็นผู้เสนอโครงการ โดยเริ่มจากกิจกรรมเล็กๆ ก่อน เพื่อเป็นการฝึกให้ประชาชนกล้าคิด กล้าแสดงความคิดเห็นและ กล้าเข้ามามีส่วนร่วม

1.3 เทศบาลควรเผยแพร่ข้อมูลการดำเนินงาน ข้อมูลข่าวสารทางราชการ การปิดประกาศข่าวสารต่าง ๆ ประชาสัมพันธ์โดยผ่านสื่อต่างๆ ให้มีความหลากหลายยิ่งขึ้น เพื่อให้เข้าถึงประชาชน และควรทำอย่างสม่ำเสมอ และเน้นการลงพื้นที่ให้มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

2.2 ควรศึกษาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

2.3 ควรศึกษาความคิดเห็นและความพึงพอใจในการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ รัตนโนชา (2550) "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่เจาะ อำเภอบันตังสตา จังหวัดยะลา" วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- เฉลิมพงศ์ มีสมนัย(2548) “การวางแผนองค์การ,” ในประมวลสาระวิชาองค์การและการจัดการงานบุคคล. หน่วยที่ 2. หน้า 39-97. นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ชูเกียรติ กัยลี (2536) "การศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมระหว่างเขตพื้นที่ที่มีการปฏิบัติงาน กับพื้นที่ที่ไม่มีการปฏิบัติงานของตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ชาติ พิรสว่าง(2548) “ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ตำบลน้ำอ้อม อำเภอก้อวัง จังหวัดยโสธร”. วิทยานิพนธ์ ร.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ดุสิตา แก้วสมบุญ (2545) “ รูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา” วิทยานิพนธ์ สค.ม. กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ทวีทย์ โพธิ์เสส (2550) “ การมีส่วนร่วมของประชามในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลวังไชย อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม” รายงานการศึกษาอิสระ รป.ม. ขอนแก่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- เทพมงคล เจริญนิช (2550) "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลนงหวาย อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี" วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ธีระยุทธ สุดเสมอใจ (2550) "ธีระยุทธ สุดเสมอใจ " วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบทมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
- รัชฤทธิ์ ปนารักษ์. (2540) “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล:ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ปริญญานิพนธ์ พบ.ม. (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- นฤกร โสภาง (2550) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลป่าต้นนาครัวอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง”การศึกษาอิสระ รป.ม. ขอนแก่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2552) “การวิจัยการมีส่วนร่วมทางส่งเสริมการเกษตร”ในประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยเพื่อการพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร หน่วยที่ 9 หน้า 274-335 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
- ภาสินี วรรณ (2553) "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู" วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาพ2539)วิทยาลัยมหาสารคาม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

- มานพ ชันทะสีลา (2547) “การศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตกิ่งอำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี” การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปร.ม. มหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- เมตต์ เมตต์การุณจิต (2547) การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม : ประชาชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และราชการ กรุงเทพฯ นึกพอยท์
- ยุพาพร รูปงาม (2545) "การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานงบประมาณ ในการปฏิรูป ระบบราชการ" ภาคนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- รุ่งสุริย์ เลี้ยงประยูร (2544) “การมีส่วนร่วมของตัวแทนเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับชุมชน แบบมีส่วนร่วม ในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ลิขิต ชีรเวคิน (2540) *ขอบข่ายและวิธีการศึกษารัฐศาสตร์* กรุงเทพฯ สามศาสตร์
- วินัย แซ่มซ้อย (2550) "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล" รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ ปร.ม. มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- วิเชียร อุบุญญ. (2543) "การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดอุบลราชธานี" ภาคนิพนธ์ พ.บ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- วัชรินทร์ หลวงท่าเม (2553) "ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดมหาสารคาม" วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ (2530) *การบริหารและการจัดการทางทรัพยากรธรรมชาติ : บทบาทขององค์กรในท้องถิ่น* กรุงเทพฯ โอเดียนสโตร์
- สง่า กาญจน์ (2550) “ การมีส่วนร่วมของประชคมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น” รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ ปร.ม.ขอนแก่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สันติสุข หวังสุข. (2550) "ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล กรณีศึกษาเฉพาะ : เทศบาลคลองเต้ อำเภอมือง จังหวัดศรีสะเกษ" รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ ปร.ม. ขอนแก่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สิริพัฒน์ ลาภจิตร (2550) "ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี" วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุริยา ธิสาเวช (2544) "ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ในโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) ของกระทรวงมหาดไทย : ศึกษา เฉพาะกรณีจังหวัดอุบลราชธานี" ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

อนงค์ พัฒนจักร. (2535) "การมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้: กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยม่วง
จังหวัดขอนแก่น" วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ขอนแก่น :มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อภิชาติ สถิตนิรามัย (2555) รัฐธรรมนูญ การกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมของประชาชน เชียงใหม่
โรงพิมพ์เดือนตุลา

Reven, B. H. & Rubin, J. Z. (1983). Social psychology. New York: John Wiley & Sons

